

DEMOKRATIZACIJA

str. 98-101

1. Širjenje demokratičnih pravic v drugi polovici 19. stoletja

Volilna pravica v prvi polovici 19. stol. samo za bogate (5% prebivalstva).

Zahteve po svobodnem odločanju in politični enakosti za vse sloje.

V Angliji sta se v parlamentu oblikovali **dve politični stranki**:

- **konservativna stranka** in
- **liberalna stranka.**

Postopoma so uvedli:

- **politične spremembe** in
- **spremembe volilnega sistema.**

Delavci so se začeli boriti

- za volilno pravico,
- redne volitve v parlament,
- tajno glasovanje na volitvah,
- plačilo poslancem za njihovo delo.

Dobra organiziranost delavcev

- Do 20. stol. je delavstvo doseglo **razširitev volilne pravice** na vse polnoletne moške.
- Ustanovili so politične stranke (razcep, neenotnost):
 - **socialdemokratske stranke**, ki so se zavzemale za zakone, ki bi po mirni poti izboljšali položaj delavcev;
 - **socialistične** in **komunistične stranke**: zagovarjali so **revolucijo** ali popoln prevzem oblasti.

Delavski protesti; Chicago 1886

2. Boj za žensko enakopravnost

V drugi polovici 19. stoletja se je začel spreminjati tudi položaj žensk.

- zaposlovanje: delavke, bolničarke, učiteljice ...
- šolanje: izobražene ženske iz meščanskega sloja.

Gibanje za žensko enakopravnost

V ZDA in Veliki Britaniji;

Zahtevale so:

- pravico do lastnine,
- pravico do ločitve,
- pravico do izobraževanja,
- žensko volilno pravico.

Sufražetke, borke za žensko volilno pravico so v ZDA, Veliki Britaniji, Kanadi prirejale protestne shode.

Poslanci v parlamentu niso podpirali njihovih zahtev.

Ženske pred prvo svetovno vojno še vedno niso imele volilne pravice (izjemi Finska, Nova Zelandija).

FLORENCE NIGHTINGALE

3. Nestabilnost demokratičnih sistemov

EVROPA

Velika Britanija: kolonialno in gospodarsko močna in moderna država, parlamentarna monarhija.
Po kraljici Viktoriji (64 let na prestolu) - **viktorijanska doba.**

**KRALJICA
VIKTORIJA
film**

Francija: Francoska revolucija - pot v demokracijo, toda potrebnih še sto let, da so se razmere umirile in ustalile.

Tretja republika: Leta 1875 je narodna skupščina (parlament)

- odpravila cesarstvo (Napoleon III.),
- sprejela novo ustavo in
- razglasila republiko.

Politično razdeljena, različne stranke, stalna menjava vlad.

Dunajski parlament

Druge evropske države

Uveljavljala so se demokratična načela in **parlamentarizem** (s težavami in počasi).

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Prisvajanje novih ozemelj do Tihega oceana

- *ZDA imajo pravico zasesti ozemlja.*

Staroselska plemena so nadzorovali z vojsko; morala so:

- odpovedati se svoji zemlji,
- živeti v rezervatih pod nadzorom vlade.

Sever in jug - nasprotja

tekmovanje za vpliv nad ozemlji:

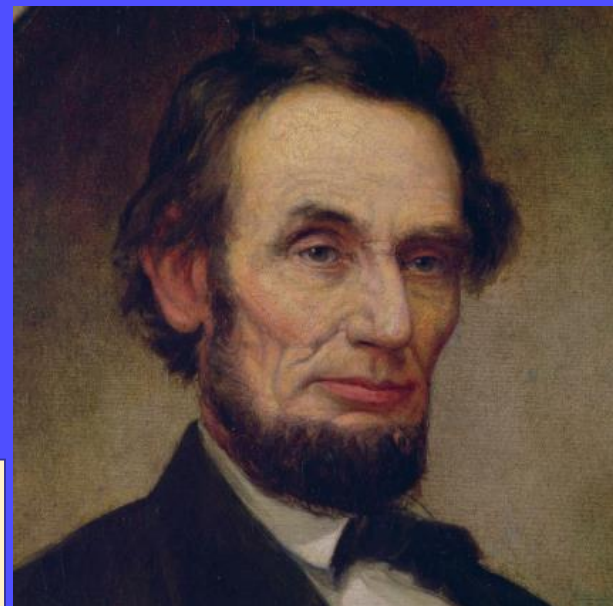
- Sever industrijski, jug kmetijski (plantaže).
- Na severu so mnogi nasprotovali suženjstvu, na jugu so si prizadevali, da bi suženjstvo ohranili.
- Jug je hotel več samostojnosti zveznih držav, sever pa močno centralno oblast.

Državlјanska vojna 1861 -1865:

Predsednik ZDA je bil Abraham Lincoln.

Zmagal je sever.

Ameriški kongres je **odpravil suženjstvo**.

Abraham Lincoln

Cottonfield
CCR glasba

4. Kje je ostala Rusija

- **Rusija** je bila največja država, ki je segala do Afganistana in Kitajske.
- **Car** so utrdili **absolutno oblast**, z oporo v cerkvi in plemstvu.
- Parlamenta ni bilo; **Cenzura** (nadzor časopisov, osebnih pisem...), **tajna policija**, pregon v Sibirijo.

- Nasilna **rusifikacija** (v šolah) s prepovedjo uporabe jezika manjšin.
- Jude so načrtno in nasilno preganjali.
- Večinski kmetje so bili, do leta 1861 odvisni od zemljiških gospodov.
- **Gospodarsko zaostala**: počasno uvajanje industrializacije
- Konec 19. stol. so začeli graditi železnice, rudnike in težko industrijo.

5. Daljni vzhod

5.1 JAPONSKA

- Dolgo je bila zaprta pred tujci in vplivi zahoda.
- **Modernizacija** od leta 1867 (cesar Mucuhito), po zgledu zahoda.
- Svoje uradnike je pošiljal v Evropo in ZDA.
- Modernizirali so vojsko in šolstvo (študij v tujini).
- V začetku 20. stol. je že bila **industrijsko razvita država**.

5.2 KITAJSKA

- Kitajska se poskuša modernizirati, vendar je **manj uspešna**.
- Dobičkonosna mednarodna trgovina je spodbudila velesile, da jo **prisilijo** (dve vojni), da odpre svoj trg in izgubi nadzor nad njenim gospodarstvom.
- Izgubi Hongkong in Macao ter nadzor nad Šanghajem.

Japonski cesar
Meiji Veliki
(1867-1912)

Nemci, Italijani,
Britanci, Avstrijci,
Američani, Rusi,
Francozi in Japonci
si delijo Kitajsko

1. Zakaj je bila demokracija v Evropi pogosto nestabilna?
2. Kaj je zmaga severa v ameriški državljanski vojni pomenila za razvoj demokracije v ZDA?
3. Zakaj se demokratične spremembe niso mogle uveljaviti v Rusiji?
4. Zakaj so uveljavljanje demokracije pogosto spremljale velike težave?

Kaj so hotele sufražetke?

V vojni med Japonsko in Rusijo (1905) je zmagala Japonska. Poraz je pokazal zaostalost ruske države in med Rusi okrepil nezadovoljstvo s carjem. Karikatura prikazuje razpoloženje Japoncev po vojni.

- Katera žival prikazuje Japonsko in katera Rusijo?

4.4 UTRJEVANJE DEMOKRACIJE

1. Širjenje demokratičnih pravic

Volilno pravico do leta 1848 imajo le najbogatejši, zato zahtevajo svobodo odločanja in **enakost**. Moški počasi dobijo politične pravice. Oblikujejo se trije **politični tabori** (konservativni, liberalni in delavski).

2. Boj za žensko enakopravnost

Ženske se začnejo množično **zaposlovati** in **šolati**. Sufražetke se borijo za **enakopravnost** (pravica do lastnine, ločitve, izobraževanja in volitev). Večine teh pravic do leta 1918 **nimajo**.

3. Svet

ZDA in Rusija se razširita na današnjo velikost. V **ameriški državljanski vojni** (1861-65) med industrijskim severom in kmetijskim jugom (suženjstvo in carine), zmaga sever (Lincoln). V **Rusiji** ima popolno oblast car. Bila je zaostala, vendar zgradijo Transibirsko železnico. Konec stoletja se industrijsko razvije **Japonska**, medtem ko se **Kitajska** znajde v politični in gospodarski krizi.